

Psychologie duševního vývoje

Vývojové teorie

Teorie vývojové psychologie

- Psychodynamické
 - *Freud, Jung, Spitz, Bowlby, Erikson*
- Teorie kognitivního vývoje
 - *Piaget, Pascuol-Leone, Fischer, Case*
- Teorie socializačního vývoje založené na učení
 - *Watson, Vygotskij, Bandura, Selman*

- Life-span theory / psychology (např. Ch. Bühlerová) či biodromální psychologie

Psychoanalýza (S. Freud, A. Freudová)

- Rozvoj osobnosti primárně určen vrozenými dispozicemi
- Chování dítěte – princip slasti vs. Princip reality
- Id – Ego – Superego
- Vývoj osobnosti
 - Orální stadium (kojenec)
 - Anální stadium (batole)
 - Falické stadium (předškolák)
 - Stadium latence (ranný školní věk)
 - Genitální stadium (dospívání)

Psychoanalýza a etologie (J. Bowlby a M. Ainsworthová)

- Rozvoj vztahu mezi matkou a dítětem (**attachement**)
- Pevná a spolehlivá vazba
 - *Dítě se vrací ujistit, že je matka dostupná*
- Nejistý a vyhýbavý vztah
 - *Dítě se kontaktu po krátké separaci spíše vyhýbá*
- Nejistý a ambivalentní vztah (úzkostně-vzdorná vazba)
 - *Dítě se vrací ale dává najevo nelibost*

Teorie psychosociálního vývoje (E. Erikson)

- „Osm věků člověka“
- Osm stadií (vývojový úkol; cíle a nejčastější problémy):
 - Základní důvěra proti základní nedůvěře (do 1 roku)
 - Autonomie proti studu a pochybám (1-3 roky)
 - Iniciativa proti vině (3-6 let)
 - Snaha proti méněcennosti (6-12 let)
 - Identita proti zmatení rolí (12-20 let)
 - Intimita proti izolaci (20-25 let)
 - Generativita proti stagnaci (25-50 let)
 - Integrita proti zoufalství (50 let a více)

Teorie kognitivního vývoje (J. Piaget)

- Základem proces adaptace a organizace poznatků
 - **Asimilace** (nové zkušenosti do starých kog. schémat)
 - **Akomodace** (přizpůsobení schémat novým poznatkům)
- **Pět fází**
 - Senzomotorická inteligence (0-2)
 - Symbolické a předpojmové myšlení (2-4)
 - Názorné, intuitivní myšlení (4-7)
 - Konkrétní logické operace (7-11)
 - Formální logické operace (11-12 a výše)

Teorie kognitivního vývoje (R. Case)

- Navazuje na Piageta
- Kapacita zpracovávaných informací vs. Kvalita mentálních operací
- Zrání, učení a interakce s druhými
- Centrální konceptuální struktury
 - Čísla, prostor, příběhy
- Fáze – exekutivní struktury
 - Senzomotorické struktury (do 18 měsíců)
 - Vztahové struktury (1 - 4,5 roku)
 - Dimenzionální struktury (5 – 11)
 - Fáze vektorových struktur (11-19)

Teorie založené na učení

- Vývoj jako proces učení (J.B.Watson)
„dejte mi tucet zdravých, dobře vyvinutých dětí a můj vymezený svět, abych je v něm vychoval a já zaručuji, že každé z nich namátkou vyberu a zaškolím je, aby se stalo specialistou v jakémkoli zvoleném oboru – lékařem, právníkem, obchodníkem, a taky ovšem žebrákem a zlodějem, bez ohledu na jeho talent, záliby, sklony, schopnosti, dispozice a rasový původ“ (1924)

Sociokulturní teorie (L. Vygotskij)

- Vývoj závisí na působení sociokulturního prostředí
 - (Dětské objevy, sociální interakce, internalizace)
- Zóna proximálního vývoje
- Dynamické hodnotící prostředí (diagnostika)

Sociálně-kognitivní učení (A. Bandura)

- Učení – pozorování a nápodoba druhých lidí
- Posilování zvyšuje pravděpodobnost nápodoby
- **Kognitivní zpracování** příslušných informací
- Vývoj jako reciproční determinismus
 - Interakce dítěte a soc. prostředí; interakce, identifikace

Selmanova teorie přejímání rolí

- Proces sebesocializace; schopnost uvažovat z pozice druhého člověka
- Kognitivně-sociální vývoj
 - Ubývání egocentrismu a rozvoj komplexnějších forem myšlení
 - Fáze postupného uvědomění si odlišnosti (6-8)
 - Fáze přijetí pohledu jiného člověka (8-10)
 - Fáze systematického srovnávání vlastního a cizího názoru (10-12)
 - Fáze srovnávání cizího názoru s obecnějším pohledem (více jak 12)